

BAÁN BEÁTA

„ ... A DAL NEMESÍTŐLEG HAT A LÉLEKRE,
ROSSZ SZÍVŰEK DALRA NEM HEVÜLNEK”

A BALATON-FÜREDI POLGÁRI DALEGYLET TÖRTÉNETE

AZ EGYLET JEGYZŐKÖNYVEI TÜKRÉBEN¹

2. RÉSZ

Folytatva a Balaton-füredi Polgári Dalegylet történetét, egyre inkább úgy érzem: nincs új a Nap alatt. Bizton állítom: nagyon hasonlít a több mint 100 évvel ezelőtti jegyzőkönyvekben leírt küzdelem a dalárda fennmaradásáért a mai énekkarok küzdelmeihez. Remélve, hogy a dalárda harca és eredményei erőt ad a maiaknak, jöjjön a folytatás!

1899. január 7-én a szokásos rendes évi közgyűlésen az előző évi számadások és beszámolók után – tekintettel arra, hogy lejárt a tisztikar 3 éves mandátuma – lemond mindenki. Ilyen esetben a korelnök veszi át a közgyűlés vezetését, s lebonyolítja a választást. Az elnök Segesdy Ferenc marad, alelnök: Nánay Sándor² a „vincellér iskola igazgatója”, karvezető: Szabó Károly, pénztáros: Kenyeres Gábor, gazda: Bertók József, jegyző Tima Kálmán. A magtár felelősök közül egyet-egyét minden évben választanak, most az új Bocsor István lesz idős Somogyi Imre helyett. Kenyeres Béni nem szeretne továbbra választmányi tag lenni, helyette Horváth Pált választják meg. Választmányi tag még: Szabó Gábor, ifj. Bertók Gábor, Bertók József, Róka Gábor. Nincs jelen sem Nánay, sem Tima, így küldöttséget menesztenek hozzájuk.

Varga Gábor mellbetegsége miatt kénytelen lemondani működő tagságáról, átminősül pártoló taggá. A küldönc fiú ebben az évben is Tolnai János Kálmán nevű fia marad. Eddig a küldöncfiú minden tanóra vagy szereplés előtt kiment a tagokhoz, most viszont azt javasolják, ha az előre megbeszélt időpontban jönnek össze, akkor ne jöjjön a küldönc, csak akkor menjen, ha elmarad a tanóra. Mivel nincs jegyző, a jegyzőkönyvet ideiglenesen Bertók József vezette. Tima Kálmán elfogadta a felkérést, s februártól már az ő keze írásával készültek a jegyzőkönyvek.

Mint ahogy azt írtam már, nagyon nagy hangsúlyt fektet az egylet a március 15. megünneplésére. Előtte mindig vagy rendkívüli közgyűlés van, vagy választmányi, esetleg mindkettő. Ez évben az ünnepség szervezői: Róka Lajos, Bertók József esztergályos, és Gyenis Pál. Vörös Dániel, Gyenis Pál és Kis Imre szavalattal, a dalegylet pedig az ünnepélyhez megfelelő darabokkal működik közre.

Este társas vacsora, amihez minden tag 1 koronával járul hozzá, de 20 Ft-ot ki kell venni az egyleti pénztárból. A vacsorához 80 liter bort vásárolnak. Az elmúlt 15 év arra készíteti az egylet tagjait, hogy átgondolják az alapszabályt, bővítsék úgy, hogy jobban alkalmazkodjon a mindennapi élethez. A feladatot Szabó Károly karvezető kapja meg. Úgy tűnik, hogy a magtárban lévő árpa, ha sikerül eladni, nem fogja fedezni az egylet 50 forintos tartozását. A jegyzőkönyv nem rögzíti, hogy milyen kiutat találnak. Idén a próbákat november 1-jén kezdik meg, szerdán és szombaton este.

Neve	Összeg
1. Kenyeres Béni	1.50
2. Szabó Gábor	2. -
3. Bertók József	1. -
4. Ifj. Gyenis Pál	3. -
5. Vörös Dániel	2. -
6. Vörös Lajos	1. -
7. Varga Gábor	2. -
8. Sebástyán Sándor	2. -
9. Bocsor István	1. -
10. Ifj. Kenyeres Imre	2. -
11. Bocsor István	1. -
12. János Somogyi Imre	1. -
13. Tolnai István	1. -
14. Kenyeres Pál	2. -
15. János Kenyeres Imre	1. -
16. Somogyi Imre ifj.	1. -
17. Kenyeres Sándor	1. -
18. Ifj. Bertók Sándor	2.50
19. Ifj. Kenyeres Imre	1. -
20. Bocsor István	2.50
Összesen	22.50

A jegyzőkönyv részlete a gabonakölcsön jegyzésekről

A november 8-i rendkívüli közgyűlés tárgyalta az átdolgozott alapszabályt. A dalárda jegyzője bemásolta a jegyzőkönyvbe. Nem közlöm az egészet, mert több oldalt venne igénybe. Csak azokat a részeket ragadom ki, amelyek eltérnek a szokványos egyesületi alapszabálytól, speciálisan erre az egyletre vonatkozathatók. Az elnevezése: Balatonfüredi Polgári Dalegylet. Célja: „a társadalmi érintkezés közvetítése, az emberi érzék nemesbítése, a polgári élet szellemi és erkölcsi erejének fejlesztése s a férfi dal kiművelése”. Jelvényei: „a) egy, az ünnepélyes előadásokon, kirándulásokon, dalár ünnepélyeken az egylet által rendezendő dal-estélyeken kitűzendő lobogó b) egy pecsétnyomó és c) egy dalár jelvény”. Az egylet tagjai: „A dal egylet áll működő, pártoló és tiszteletbeli tagokból. A működő tag lehet minden erkölcsi és közigazgatási tekintetben fedhetetlen jellemű polgár, ki az éneklésre alkalmas hallérzéssel s hanggal rendelkezik, legalább is 18 évét betöltött polgár.” „Pártoló tag lehet minden erkölcsi s közigazgatási tekintetben fedhetetlen jellemű férfi vagy nő ki a dalegylet céljának előmozdítására évenként 1 koronával vagy egyszer s mindenkorra legalább 10 koronával járul.” „Tiszteletbeli tagokká a bfüredi polgári dalegylet körül különös érdemeket szerzett férfiak vagy nők választhatók.” „Aki az egyletben működő tagnak kíván felvételt jelentkeznie kell valamelyik működő tagnál, ki erről a karvezetőnek tesz jelentést, karvezető e jelentés alapján az általa kijelölt helyen és időben vizsgálat alá veszi a belépőnek hallérzékét és hangképességét s erről a legközelebbi választmányi gyűlés elé jelentést terjeszt be kinek véleményes jelentésén alapszik a választmány titkos szavazás útján határoz. A pártoló tag felvétele felett a választmány határoz. Hogy az egylet megalakulnak legyen tekinthető legalább 16 taggal kell hogy bírjon.”

A tagok jogainak megfogalmazása megfelel a mai egyesületi tagsági jogoknak. Ezen túlmenően: „Minden rendes tag akkor, midőn a polgári dalegyletnek tagjává leend a közgyűlés színe előtt ünnepélyes fogadalmat tesz és polgári becsületszavának lekötésével az egylet tekintélyét, javát előhaladását minden tehetségével fenntartani s előmozdítani törekszik.” ... „Azon tag ki az egyletnek működő tagjává lett, alapos ok nélkül az egyletet el nem hagyhatja, de ha kilépni kíván, abbeli szándékát a karvezetőnél egy hónappal előbb bejelenteni tartozik azért, hogy helyében azon szólamhoz melyben működött alkalmas tagról a karvezető gondoskodhasson”. ... „Minden működő tag köteles nov. dec. jan.

febr. és márc. hónapokban kitűzött tanórákra, rendkívüli esetekben: gyász és hazafias ünnepélyek tartása céljából szükséges tanórákon pedig a meghatározott helyen és időben pontosan megjelenni, a dohányzástól tanóra előtt és alatt a tanítás céljaira szolgáló helyiségben tartózkodni, magát ott illedelmesen viselni s a tanulásban legjobb tehetsége szerint részt venni, meg nem jelenését a karvezetőnél indokolva bejelenteni, hogy a kijelölt órában a tanulást és működést meg lehessen kezdeni rendkívüli esetben az elmaradást utólag is igazolható az elmaradást azonban csak betegség, családban történt öröm vagy gyász avagy egyéb komoly elfoglaltság által lehet igazolni.” ... „Azon működő tagot ki késedelmes megjelenésével a tanulást zavarja, vagy a tanulásban alapos indoklás nélkül részt nem vesz, avagy a szokott kötelességeket megsérti 1-ső ízben karvezető meginti, 2. sorban a választmány elé bejelenti. A mulasztások ellenőrzése végett karvezető minden egyes tanóra előtt a névsort felolvassa mindenkinek mulasztását az e célra rendelt naplóba bevezeti és a mulasztások jegyzetét a havi rendszeres választmányi gyűlés elé terjeszti.” „Azon tag, ki előre bejelentés vagy igazolás nélkül 3-szor elmarad a tanórákról, a közgyűlés által a tagok sorából kizárható.” ... „A működő tagok együtt, mint dalárda a karvezető közreműködése s az elnök engedélye nélkül nyilvánosan sehol sem léphetnek fel.” ... „Azon tag, ki az erkölcsi s világi törvények szentségéről megfeledkezve oly ténnyel követ el, mely polgári életét bemooskolná vagy az egylet tekintélyét megsértené vagy a dalegylet ellen követ el oly cselekményt, mely annak további működését, becsülettel fennmaradását gátolná, az olyan tag a közgyűlés által az egylet kebeléből kizáratik s elveszti minden az egylet irányában fennállott jogait.” ... „Azon tag, ki az egyletből önként kilép vagy az egylet alapszabályaival összeütköző cselekmény miatt annak kebeléből kizáratik, visszakövetelés iránti igényt nem támaszthat.”

A vezetőség áll: „egy elnök, egy alelnök, egy karvezető, egy jegyző, egy pénztárnok s egy gazda ki egyszersmind hangjegy gondnok is és egy zászlótartó.” Az elnök számos feladata közül csak egy álljon itt: ő őrzi a lobogót, a pecsétet és a tagsági főkönyvet. A jegyző a jegyzőkönyv vezetésén és a kivonatok készítésén kívül intézi az egylet levelezését. A pénztárnok a szokásos pénztárosi feladatokon kívül őrzi a dalár jelvényeket is, mert ezeket a jogosultak nála vásárolhatják meg.

A gazda „gondoskodik a fűtési, világító és irodai szerek beszerzéséről, megrendeli, illetőleg be-

vásárolja mindazt minek megszerzése elhatározott s az egyesület vagyona pontos leltár vezetése mellett gondozza, a hangjegyeket, zeneműveket s folyóiratokat jó karban tartja s gyakorlatok s előadások alkalmával a hangjegyeket kiosztja s beszedi.”

A zászló-tartó „minden ünnepélyes alkalommal a zászlót a testület előtt viszi, az egyesület zászlóit tűzmentes helyen tartja s ahányszor a szükség kívánja megszellőzteti, szóval az egyesület összes zászlóit leltár és felelősség terhe mellett nyilvántartja és gondozza.”

A választmány: „intézi és igazgatja a polgári dalegyesület belügyeit, ellenőrzi az egyesület pénztárát, köt szerződéseket, rendez dalestélyeket, gondoskodik az egyesület részére alkalmas tanuló és gyűlésező helyiségről, titkos szavazással határoz tagok felvagy fel nem vétele felett, gondoskodik hangjegyek, bútorok és más szükséges eszközök beszerzéséről, megállapítja a karvezető díját, felügyel arra, hogy a polgári dalegyesület kitűzött céljától el ne térjen, s végre a rendezendő dalestélyeken s ünnepélyeken a belépti díjaknál a tagok részére adandó kedvezmények felett esetről esetre határoz.”

Az egyesület felosztásáról így rendelkezik az alapszabály: „Hogy a b-füredi polgári dalegyesület feloszlássék, szükséges az összes egyesületi tagok 2/3-nak egybehangzó határozata. Ha ezen többség a feloszlást elhatározza az egyesület vagyona sem fel nem osztható sem magán célra nem fordítható, hanem az Balaton-füred községi hatóságának megőrzés végett átadandó azon feltétel mellett, hogy a netán később alakulandó dalegyesület részére fenntartassék.” E pontot a későbbiek folyamán módosítják majd úgy, hogy a vagyont ne a községhez kerüljön, hanem a református gyülekezethez. Ennek a módosításnak köszönhető, hogy a feldolgozott két jegyzőkönyvi füzet a vérzivataros időkben is fennmaradt. Az alapszabály elfogadása után a működő tagokkal aláíratnak egy „kötelezőt”, hogy továbbra is tagok akarnak maradni.

1900. januári közgyűlés szomorúan állapítja meg, hogy 4 beteg tag is van, tavaly a rendes évi közgyűlésen 31-en voltak, most csak 27-en. Az előző év összegzése után választanak, az egyik magtárost egyébként is kellene, ifj. Somogyi Imre utóda Csapó József lesz, Bertók József a dalárda gazda hosszan tartó betegsége miatt nem vállalja tovább a megbízatást, helyette ifj. Bertók Gábort választják meg. Tervezik a bált, nemcsak a bevétel miatt, hanem mert a dalárdának hallatnia kell magáról. A terembérletet olcsón szeretnék megoldani, ezért Korein József vendéglőjének³ azt a termét

szemelik ki, ahol jelenleg az olvasókör van. Úgy gondolják, az olvasókör vezetőjével meg tudnak egyezni, mivel a dalárda több tagja olvasóköri tag is, segítenek a rábeszélésben. Korein meg talán úgy odaadja a termet, hogy az egyesület nem fizet mást, csak a lámpa megtöltését és a biliárdasztal szétszedését és a bál után az összerakását. Korein azonban nem éri be a biliárdasztal szét- és összeszerelésével, kéri a padló felsúrolását, a bálterem kivilágítását és „egy künn lévő lámpa petróleummal megtöltését”. Az egyesület elfogadja a vendéglős ajánlatát. Santi József vázsonyi zenészhez gyalogpostát küldenek, hogy vállalja a muzsikálást. Pénzt takarítanának meg, ha a meghívók ezúttal nem a nyomdában készülnének, hanem házilag. Dr. Segesdy Ferenc elnöknek van litografáló készüléke, azon lehet nyomtatni. Megválasztják a bál rendezőit: Rendezők Bertók József esztergályos, Tima Kálmán, Bertók Gábor ifj. Bocsor Sándor, Csete Sándor, Varga Imre, Kutasi Imre. Hertling Imre helybeli cipész jelentkezett működő tagnak, ajánlója Tolnai János. A karvezető kipróbálta, de a titkos szavazás alapján mégsem veszik fel.

A bálon 76 jegyet adtak el, ez 76 korona bevétel, de voltak felülfizetések is. Kiadást jelentett: a zenészek kifizetése, vacsora a zenészeknek, sürgöny a zenészeknek és a válasz sürgöny, küldöncdíj, engedélyek kifizetése. A megmaradt haszon 24 korona.

Március 15-ét hagyományosan a községgel, a tűzoltókkal, az iparosokkal és az olvasókörrel rendezik meg. A tagoknak a költségekhez – március 15-én este társas vacsorát szoktak tartani – hozzá kell járulniuk.

A nyárra is terveznek összejövetelt: egy, a július 20-hoz közeli vasárnapra az Eszterházy szállodába. Lipniker⁴, a szálló vendéglőse azonban csak szeptemberre tud adni termet. Így ismét a község háza termét kell elkérni, ám az előjárósággal nem tudnak megegyezni. Úgy érzik, hogy a község képviselő-testülete akadályt gördít a bál elé, lassan év vége, így ebben az évben már nem lesz mulatság.

A nyár folyamán Kenyeres Gábor és Róka Lajos ifjakat felveszik a dalosok sorába. Új küldöncfiú Berecz Imre fia, aki szintén Berecz Imre. Pontosítja a közgyűlés a fiú feladatait, mely szerint: „a dalegyesület tagjainak énekórákra s egyéb alkalmakkori avagy gyűlésekre való összehívásáért, a lámpák tisztántartása, fa aprítás és fűtési teendők szorgalmas, pontos és engedelmes végzése” amelyért havi 1 forintot fog kapni. Március 1-jével munkába áll a fiú.

A novemberi rendkívüli közgyűlésen „*részvétüket fejezik ki boldogult Szabó Károlyné szül. Kun Mária úrnő elhalálása miatt*” s a dalegylet kivonult a temetésre, vittek koszorút, s ezt a karvezető Szabó Károly levélben köszönte meg. Az énekórákat, tekintettel a „*karvezető úr szomorú helyzetére és kedélyállapotára*”, csak december 1-jén kezdik el. A közgyűlésen megemelik a temetési díjat: nem pártoló tagok 20 korona, pártoló tagok 10 korona temetési díjat fizetnek. Vidékiek ellátás és fuvar mellett 50, azok nélkül 100 korona. Ha a vidéki pártoló tag, akkor a megszabott ár felét kell fizetnie. Működő tagoknál vagy annak családtagjánál ingyenes. A befolyó díj 1/5 a karnagyot illeti meg. A maradék 50%-a a pénztárba menjen, a maradék másik 50 szabadon felhasználható.

Az év végén ifj. Somogyi Józsefet veszik fel tagnak, s egy főt a sorozatos indokolatlan hiányzása miatt kizárnak. Bevétel szempontjából nem volt kedvező az év, el kell adniuk 3 q árpát a magtárból, hogy a számlákat ki tudják fizetni.

Az 1901. január 6-i rendes közgyűlésen örömmel állapítják meg, hogy az előző közgyűléshez képest 3-mal többen vannak, a dalárda immár 30 működő taggal büszkélkedhet. Bocsor István magtáros már 2 éve le szeretne mondani, kéri, hogy most engedjék, helyette Csete Sándort választják meg. Róka Gábor választmányi helye is megüresedett, mivel elhagyni kényszerült az együletet, helyette Vörös Lajos kerül be a választmányba. Szóba kerül még a kottavásárlás is, mivel kedvező áron kínálják. Felvetődik, hogy az alapszabályon kívül kellene valamiféle házszabály, amely szerint a közgyűlést és a választmányi összejöveteleket le lehet vezetni. Többen az új tag elfogadására megállapított titkos szavazás helyett a nyíltat javasolják, így a jövőben, ha a tagok $\frac{1}{4}$ része vagy a karvezető úgy látja, akkor nem titkosan, hanem nyíltan döntenek. Elhatározzák, hogy rá mában függesztik ki a tanulószobában a választmány tagok és a tisztségviselők névsorát. A február 3-i bál előkészítésére bizottságot hoznak létre, amelynek tagjai: Szabó Károly, Bertók Gábor és Kenyeres Gábor. A bál végül 24 korona 11 fillér hasznot hozott.

A március 15-i ünnepséget is bizottság szervezi, s megint a többi együlettel együtt rendezik. A szervezők: Szabó Károly, Bertók József esztergályos, Vörös Lajos, Szabó Gábor, Kenyeres Gábor. Minden tag 60 fillérrel járuljon hozzá, a többit az egyület fizeti.

Új tagnak jelentkezett Horváth Lajos és Kók Károly. Sebestyén Gábor viszont megint összetű-

zésbe került a karvezetővel, de ezúttal nem enged, nem vonja vissza – a többiek szerint – sértő megjegyzését, s mivel nem tudnak összebékülni, Sebestyén kilép az együletből. Szeptemberben rendkívüli közgyűlést hívnak össze, mert: „*folyó hó 26-27-én Főtisztelendő Antal Gábor püspök úr abban a szerencsében részesíti egyházunkat, hogy azt meglátogatni szíveskedik*” Az egyület: „*testületileg fog közreműködni említett alkalommal és pedig templomi ének és szerenád előadásában igyekeznek az ünnepély díszét emelni, s az alkalmi darabok betanítása végett az énekórák tartását szerda és szombatra határozza*”.

Az 1902. januári közgyűlésen a jelentések és a szokásos visszapillantás után választanak, mert ismét eltelt 3 év. Továbbra is Horváth Pál a legidősebb dalos, mint korelnök ő elnököl. A választás eredménye: dr. Segesdy Ferenc elnök, Nánay Sándor alelnök, Szabó Károly karvezető, Tima Kálmán semmiképpen nem akarja a jegyzőséget, így Vörös Dániel lesz az utóda. Gazda: Bertók Gábor, pénztáros Kenyeres Gábor, választmánytagjai pedig: Horváth Pál, Szabó Gábor, id. Bertók József, id. Somogyi Imre. Az elnök sajnálattal állapítja meg, az egyület életében nem múlik el úgy év, hogy ne érné őket gyász: elhunyt az egyület tisztelt védnöke és zászlóanyja özv. Somogyi Péterné született Somogyi Julianna. Februártól már az új jegyző vezeti a jegyzőkönyvet. Sajnos megint ki kell zárni egy tagot a folyamatos mulasztása miatt, ám 2 új tag is érkezik: Kozma Dániel és ifj. Róka Sándor. Később Kenyeres Lajost is felveszik. Az elnök januári beszédének tudják be, hogy lényegesen kevesebb a hiányzás. A hagyományos módon szervezik a március 15-i ünnepséget, ám felvetik, hogy a vacsorához vigyen minden tag 2 liter bort, de előtte meg kell kérdezni a vendéglóستól, hogy a törvény engedi-e.

Kivételesen rögzítik a műsor menetét is: 1. Óh nemzetek – előadja az énekkar, 2. Megnyitó beszéd, elmondja: Gyenis Pál, 3. Szabadság ünnepén, írta: Fülei Szántó Lajos, szavalja Somogyi Imre ifj. 4. Egy csillag, írta: Kulifai Ede, szavalja: Bodó Imre, 5. Nemzeti Dal, írta: Petőfi Sándor, szavalja: Kók Imre 6. Petőfi szobránál, írta: Pósa Lajos szavalja Kis Imre, 7. Nemzeti dal, előadja az énekkar, 8. Kossuth sírja, írta: Ábrányi Emil, szavalja Vörös Dániel, 10. Alkalmi dal, írta Szabolcska Mihály, szavalja Kozma Dániel, 11. Nemzeti dal, előadja az énekkar 12. Riadó, írta Inczédi László, szavalja Bertók Imre 13. Ébresztő, előadja az énekkar. A Nemzeti dal című énekkari művek alatt nemzeti ér-

zelmű dalt kell érteni, így cím és szerző nélkül visszakereshetetlen. A versek szerzői már rég feledésbe merültek, a korra jellemző pátosszal telt hazafias verseket írtak. Talán Pósa Lajos nevére emlékezhetünk, aki a gyermekirodalom területén bontakozott ki igazán, vagy Ábrányi Emil, akinek az azonos nevű zeneszerző-karmester fia miatt cseng ismerősen a neve, de ő költő volt. Szabolcska Mihály pedig mind irodalomtörténész jelentős és nem, mint költő. Kulifai Ede színműveket fordított, Inczédi László hírlapíró volt. Ebben a korban viszont valamennyien híres és divatos költőnek számítottak.

Augusztusban jelentős szereplésre készül a dalárda: egyrészt „*Kossuth apánk 100 éves születése napja*” lesz szeptember 19-én, másrészt „*méltóságos Antal Gábor püspök úr meglátogatja egyházunkat*”. Hogy mikor, az nem derül ki a jegyzőkönyvből, de a két fontos ünnepség miatt már most – azaz a nyár végén – megkezdődnek a próbák szerdán és szombaton.

Decemberben rendkívüli közgyűlést tartanak: sok a tartozás, temetésről, magtárból, s azt vitatják meg, hogy mely esetben várjanak még, s ki az, akinél „*bíróilag kell érvényesíteni*”. Hogy Kutasi Imrével mi történt, nem rögzítették, csak azt, hogy kilépettnek tekintik. Idős Somogyi Imre a betegsége miatt nem tud énekórákra járni, így átminősítik pártoló tagnak. Valójában a gyűlés rendkívüliségét az adja, hogy még ebben az évben, mégpedig karácsony másnapján táncmulatságot fognak rendezni, s ennek szervezéséhez neki kell látni. A 20 éves jubileumot május 23-án akarják megünnepelni, már ezt is el kell kezdeni szervezni.

A 1903. január 4-i rendes közgyűlésen végre meg lehet állapítani: „*az elmúlt évben nem halt meg senki közülük*”. A szokásos visszapillantás és a pénzügyi beszámolók után a magtár ügye a téma. A bál számadását felolvassák, de a jegyzőkönyv nem részletezi. Kozma Dániel a katonaságtól írt levelet a dalegylethez, melyben az összes tagnak boldog újévet kíván. Megbízják a karvezetőt, hogy „*tudassa vele az egész testület rokonszenvét, s mi is mindnyájan azt kívánjuk, hogy a jó teremő segítse mielőbb vissza az egylet kebelébe.*”

A március 15-i műsort most nem részletezik, csupán azt említi meg a jegyzőkönyv, hogy Tolnai János az ünnepre 60 l bort ajánl fel a tartozása fejében, a többi költséget a tagok fizetik.

Szeptemberre rendkívüli közgyűlést hívnak össze, mert Vörös Dániel egyleti jegyző levélben közli, hogy kilép. A levelét az elnök olvassa fel, s

hozzáteszi: „*Kilépése olyan személyi okokra vezethető, amelyet orvosolni nem lehet*”. Az új jegyző: ifjabb Somogyi Imre lesz. A decemberi rendkívüli közgyűlés tárgya a karácsonyi ünnepre készülés: a jegyző ugyanis azt indítványozza, hogy „*a templomban a dalárda egyházi darabokat*” adjon elő. Továbbá át kell vizsgálni az énekeskönyveket, mert elszakadtak. A javítatásról gondoskodni kell. A karvezető javasolja az Emke⁵ énekeskönyv beszerzését, amelyet a dalárda támogat, így meg fogják rendelni.

Az 1904. január 9-i rendes közgyűlés azt sugallja, hogy a tagság anyagi gondokkal küzd. Sokan még az előző évi tagdíjat sem fizették be, de a többiek ezt megértéssel veszik tudomásul. Nyilván a filoxérát követően még nem igazán tudtak talpra állni a gazdák, s egyébként sem volt kedvező az ország gazdasági helyzete. Az Amerikába kivándorlás korát éltek, ugyan a hullám 1905-ben tetőzött, de az azt megelőző években már igen magas volt a munkanélküliség, s ebből következett, hogy a vásárlóerő csökkent. Az új magtáros választás után – Bocsor Sándor, mint „öreg magtáros” leköszön, helyette Kók Imrét választják – felolvassák a mulasztási naplót. A notórius mulasztókat fel akarják szólítani, hogy innentől vagy rendszeren járnak, vagy önként lépjenek ki. Mind a közgyűlésnek, mind a választmánynak joga volna kizárni a mulasztókat, ezzel nem nagyon élnek. Inkább megértőek, s mindig adnak egy újabb esélyt. A karvezető ugyan javasolja, hogy 4 mulasztás után alkalmazzák a kizárást, de a későbbiekben figyelmeztető levelet írnak inkább.

Mivel szükség volna a bevételre, Kenyeres Gábor indítványozza: tartsanak dal és táncestélyt januárban. Megválasztják a szervezőket: a karvezető, Kenyeres Gábor, Bertók Gábor. Berecz Imre, a küldöncfiú apja, csak akkor engedi a fiát, ha nem kell a fiúnak minden órára beparancsolni a tagokat, ha igen, akkor 24 forintot kér. Mivel nincs sok pénz a pénztárban, marad a 12 forint, és nem kell minden órára beparancsolni a tagokat, csak rendkívüli esetben. A táncestély végül sikeres volt, 46 korona tiszta haszonnal zárult, és Nagyságos Magfalvai⁶ Géza országgyűlési képviselő a bálon 10 koronát ajándékozott az egyletnek.

Valami történhetett az előző évi március 15-i ünnepségen, amely miatt megbántottnak érezte magát az egylet, mert idén „*csak akkor vonulnak ki, ha valamelyik egylet erre felkéri*” őket. Nyárra egy balatonalmádi kirándulást terveznek, ünnepélyvel egybekötve. A részleteket pontosan az elnök, a karvezető és a gazda fogják kidolgozni. Ebben az évben új

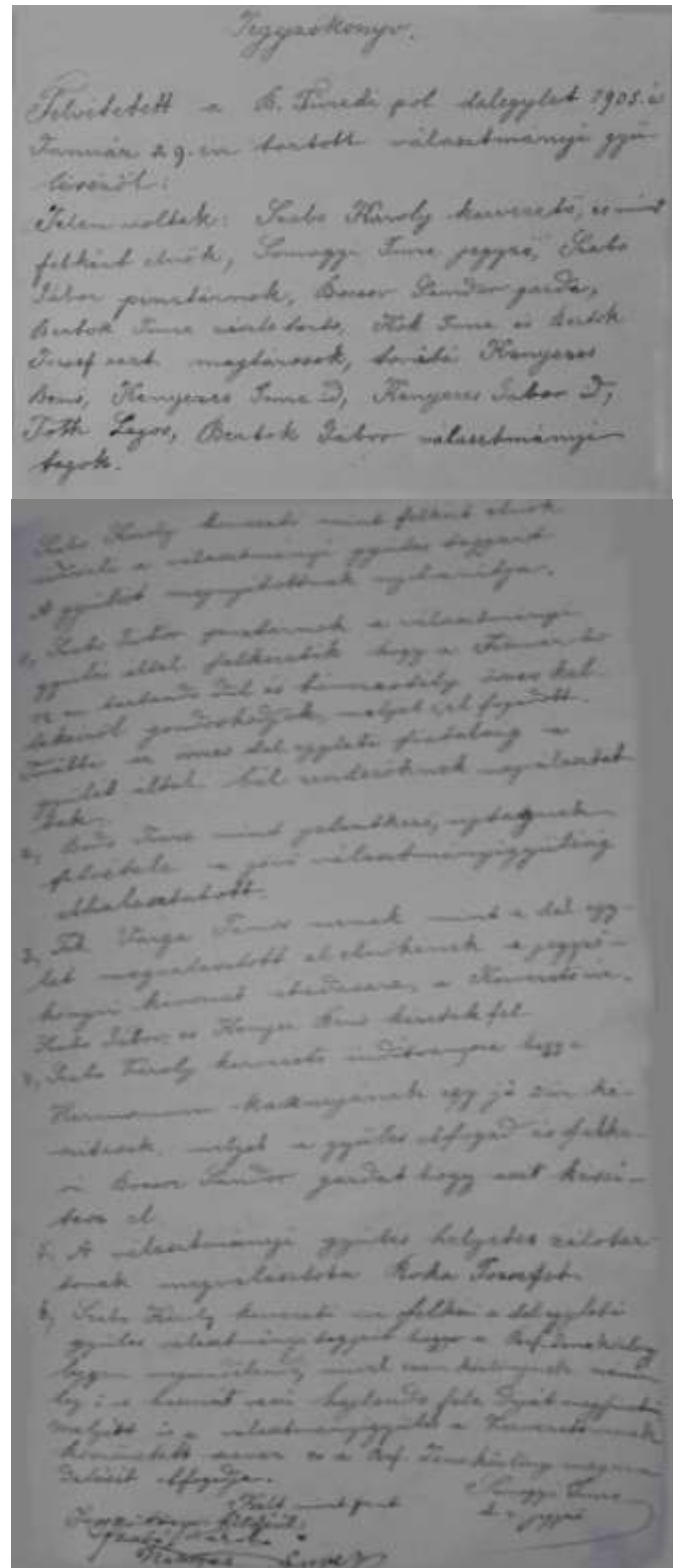
tagnak jelentkeznek: Somogyi Kálmán, Róka József, Bodó Gábor, Bodó Imre, Szabó Imre, Újhelyi Imre, de a karvezető még nem hallgatta meg őket. A meghallgatások után Róka Lajos, Szabó Imre, Újhelyi Imre, Domján Gyula ifjakat veszik fel, akik a decemberi közgyűlésen teszik le a fogadalmat. Somogyi Kálmán és Kis Imre két héttel később tesz esküt.

Novembertől a próbákat átteszik csütörtökre (az esti harangszó után, azaz 7 órakor), de még így is sok a mulasztás, így a karvezető javasolja, hogy állítsák vissza pénzbírságot, azaz: 1. alkalommal: 10 fillér, a 2.: 20 fillér, a 3. mulasztás már kizárást von maga után. „*Tasak szükségeltetik a zászlókra, meg egy zászlótartó szíj, mivel a mostani szüette*” – alapítja meg a gyűlés, s megbízza a gazdát a beszerzéssel. Berecz Imre kisküldönc kéri, hogy emeljék meg a bérét, megemelik 30 koronára, de nem derül ki, hogy ez a fizetség hány hónapra vonatkozik. Valószínű, hogy éves díj.

1905 januárjában a szokásos beszámolókat követően lemond mindenki, így megújul a tiszttakar. Segesdy Ferenc, hiába kéri, már nem vállalja az elnökséget, s szintén hiába kapacitálják a pénztárost és a gazdát is. Így elnöknek Nánay Sándort, az eddigi alelnököt választják meg. Alelnök Varga János, pénztáros Szabó Gábor, gazda: Bocsor Sándor lesz. A karvezető marad Szabó Károly, s a jegyző is marad Somogyi Imre. Magtáros: Kók Imre és Bertók József esztergályos, zászlótartó Bertók Imre. Neki helyett is választanak: Róka Józsefet. Választmányi tagok: Kenyeres Benő, Kenyeres Imre idős, Kenyeres Gábor idős, Tóth Lajos, Bertók Gábor. Ismét felvetődik, hogy a választmányi összejöveteleket havonta meg kell tartani, de ez a későbbiekben sem sikerül. Segesdy Ferencet megválasztják örökös tiszteletbeli elnöknek. Bodó Imre jelentkezett új tagnak, de még meg kell hallgatni. A február 12-re tervezett dal- és táncestély szervezésével a dalegylet fiatalságát bízzák meg, de a neveket nem sorolja fel a jegyzőkönyv. Feladat még, hogy „*a harmónium kasznijának egy jó zár készíttessék*”, valamint rendeljék meg a Református Zeneközlönyt⁷. Az előfizetés felét a karvezető magára vállalja.

Februárban rendkívüli közgyűlésen tárgyalják meg a március 15. megünneplését, amelyet megint társas vacsora követ. Ez utóbbira az egylet 30 koronát fizet ki. A februári bál 28 korona haszonnal zárult. Mivel tartani akarják magukat ahhoz az elhatározáshoz, hogy valóban összeülnek havonta, ezért a gyűlések időpontját átteszik vasárnap délutánra. Közben szervezik a balatonalmádi ünnepeket, azonban ismét kevesen járnak próbára, ezért

a választmány úgy dönt: Almádiba csak azok jöhetnek, akik a következő 3 énekórán ott lesznek. A karvezető viszont: „*egyres tagok, különösen a baszszus hangnembeliek hanyag megjelenése folytán az almádi kirándulást nem ajánlja*”. Végül a kirándulást novemberre halasztják, de a jegyzőkönyv nem szól arról, hogy meg is tartották volna.

Az 1905. januári közgyűlés jegyzőkönyve

December 31-re bált terveznek. Az előkészítés Szabó Gábor, Bocsor Sándor és Somogyi Imre feladata, a bálon rendezők lesznek: Kók Imre, Bertók Imre, Csete Sándor, Róka József, Somogyi József, Szabó Imre, Újhelyi Imre és Domján Gyula. Szomorú hír, hogy Berecz Imre küldöncfiú édesanyja halálos beteg. Úgy tűnik, szereti az egylet a fiút, megbeszéljük, hogy a dalárda a temetésre tiszteletből kivonul.

1906. év ismét választással indul: Szabó Gábor pénztáros lemond, Kenyeres Benjamin lesz az új. Ő eddig választmányi tag volt, a két funkció együtt nem birtokolható, Kenyeres helyett Szabó Gábort szavazzák be a választmányba. Határozat születik, hogy az „*elcafolódott zászlótok helyett egy új készíttessék*”. Próbálkoznak a március 15. megünneplésével. A jegyzőkönyvek nem szólnak arról, hogy milyen akadályokba ütköznek már 2 éve, „*de ha hatóságilag meggátolnák abban, hogy ez nyilvános helyen történjen, akkor a templomban szeretnék megtartani, ahol a dalárda hazafias énekeket énekelne*”. Az ünnepélyt követő társas vacsorához az egylet 30 koronával járul hozzá. Szeptemberre rendkívüli közgyűlést hívnak össze, mert „*Pálóczi Horváth Ádám régi jeles magyar költő és egyházi ének szerzőjének, a balatonfüredi ref. templom homlokzatába vésett emléktábla leleplezése ünnepélyén a bfüredi polgári dalegylet részt vesz énekek előadásával. Ezen énekek betanulására a karvezető úr által megnevezett napokon este énekórákat tart melyen a tagok kötelesek pontosan megjelenni.*”

A decemberi rendkívüli közgyűlés ismét év végi bált szervezne, azonban igen valószínű, hogy ezt nem tartották meg, mert a következő év februárjában újra a bál a téma. A decemberiről nem tesz említést a jegyzőkönyv, pedig a bevételi elszámolást mindig rögzítik. Mivel a decemberi bált a karvezető jótekonyságának szeretné, a bevételt a református iskola felszereléseire fordítaná, ha megtartották volna, ez a tény nem hiányozna a feljegyzésekből. Megint nyilatkozat tevő körleveleket küldenek szét a tagoknak, mert alig vannak a próbákon. Azt kérik, írják alá a körlevelet azok, akikre biztosan lehet számítani. Kenyeres Pál több mint 2 éve nem jár, így kilépettnek tekintik.

1907. januári rendes közgyűlésen a beszámoló-ból kiderül: a működő tagok száma 36 fő, a megtartott énekórák száma 76, 3 gyásztisztességen vettek részt, 3 templomi és 3 hazafias ünnepen énekeltek. Most (azaz a közgyűlés időpontjában) 15 korona van a kasszában, de a magtári tőkéből 90 koronát kölcsön vettek, a magtári kasszában több mint 100

korona van, amelyet most is, mint eddig takarékpénztári könyvben őriznek. Túl a szokásos magtáros választáson (Bartók József helyett ifj. Kenyeres Imre lesz), küldöncfiút is keresnek, mert a régi már nem vállalja. Pálfi István fiára, Sándorra gondolnak, de ehhez be kell szerezni az apja beleegyezését.

A farsangi bált február 3-án tartják, rendezők: Csete Sándor, Róka Lajos, Kenyeres Gábor, Újhelyi Imre, Szabó Imre, Róka József, Somogyi József, Domján Gyula. A haszon 35 korona. A megállapodás értelmében ennek 1/5-e a karvezetőt illetné meg, ő azonban „*lemond a pénzről egy feltétellel, ha a bevételből fali kottatáblákat szereznek be*”. A javaslatát elfogadják, azonban a későbbiekben nincs hír a táblákról. A március 15-ét ismét meg tudják ünnepelni, a szokott módon társas vacsorával bezárva. A vacsorához 37 koronát az egylet, a tagoknak 60 fillérrel kell hozzájárulniuk. A karvezető beszámol arról, hogy „*idős Kenyeres Imre, Tolnai István és idős Bertók József az énekórákon egyáltalán nem járnak, mivel eddig buzgó tagok voltak*” – javasolja, hogy minősítsék át őket pártoló taggá. A decemberi rendkívüli közgyűlésen tesznek fogadalmat az új tagok: Bodó Gábor és Csete Lajos.

Az 1908. januári rendes közgyűlésen felolvassák Nánay lemondó levelét, s rögtön meg is választják tiszteletbeli elnöknek. Varga János, az eddigi alelnök lesz az elnök. Küldöttséget menesztenek Szabó Károly, Somogyi Imre, Kenyeres Benő és Kenyeres Gábor személyében Pálfi Gáborhoz, hogy fogadja el az alelnöki megbízást. Kenyeres Benő pénztáros is lemond, helyette Tóth Lajost választják meg. A jegyző továbbra is Somogyi Imre, s változatlan a gazda és a két zászlótartó is. Kók Károly helyett a magtáros Bertók Imre lesz. Választmányi tagok: Kenyeres Benő, Kenyeres Gábor, Bertók Gábor, Kók Károly, Szabó Gábor. A küldöncfiú pedig Kozma Károly az apja beleegyezésével évi 30 koronáért.

Az idei farsangi táncestély nem volt szokványos. Róka Sándor dalos-társ javára rendezték. Az elszámolás: „*adományozott Varga János 4 koronát, dr. Darányi Ignác⁸ földművelési miniszter küldeménye 20 korona, 136 személy belépőjegye 136 korona, felülfizetés: 20 korona, a tiszta haszon 134 korona 54 fillér*”. Mivel jótekonny célú volt a bál a községi előjáróság elengedte a terembért. Szabó Károly karvezető is a neki járó 1/5 részről lemondott, a „*szerencsétlenül járt tagtársunk számára adományozza*”. Az egylet megbízta Tóth Lajos pénztárost, hogy „*Róka Sándor tűz által károsult tagtársunknak*

100 koronát adjon át”, a fennmaradó 34 korona 54 fillér pedig a dalegylet szükségleteit fedezze.

A március 15-ét az olvasókörrrel, a tűzoltósággal és az ipartestülettel közösen szeretnék megünnepelni, de a templomban is énekelnének az Istentiszteleten. Az ünnepség után természetesen társas vacsora lesz, amelyhez az egylet 40 koronát, a tagok 60-60 fillért fizetnek. Közeleg a dalegylet 25 éves jubileuma is. Azt szeretnék, ha ezt az ünnepet össze lehetne kötni az új vasút megnyitásával. A tervezett időpont: 1909 májusa⁹. Erre viszont erőteljesen készülni kell. A március 15-i ünnepség után a próba a „nagy és szorgos külső munkák miatt beszüntetendő s az 1908. évi őszi munkák bevégződése alkalmával azonban kezdessen meg az énekórák és pedig hetenként 3 ízben úgy, mint kedden, csütörtökön és szombaton esti órákban tartassanak meg azon az alakon hogy a hét egyik napján csak új gyászdarabok taníttassanak a többi napokon pedig a jubileumi előkészületekre fordíttassanak”, „Az egyes fokok¹⁰ létszáma karmester által az egylet összes tagjainak közbenjárása mellett egészíttessenek és erősíttessenek meg, hogy a kar céljainak minél impozánsabban meg tudjon felelni”. A karvezető segítséget kér az egyházi és világi darabok lekottázásához, idős Kis Imre, Varga Imre és Kozma Dániel jelentkeznek. Ősszel a karmester minden hónapban jelenteni fogja a mulasztásokat. A gyászlobogóra az áprilisi országos vásáron mindenképpen meg kell venni a tokot.

A 1909. januári rendes közgyűlés szomorúan kezdődik: „a múlt évben elhunyt Szabó Gábor tagtársunk mint a dalegylet alapításától fogva buzgó tagjának neve jegyzőkönyvileg megörökíttessék”. A Szabó Gábor halálával megüresedett helyre Csete Sándort szavazzák meg választmányi tagnak. Ezt követően a szokásos beszámolóból és számadásból csak a pénztár állását rögzítik: készpénzben 36 korona van, de a bankban 253 korona. Varga Imre le akart mondani a tagságáról, mivel az orvos eltöltötte az énekléstől, de most, hogy megválasztották magtárosnak, mégis marad. Továbbra is foglalkoztatja a tagokat a jubileumi ünnepség szervezése, de még nem tudják, hogy pontosan mikor lesz a vasút átadása. „Karvezető úr indítványozza, hogy azon működő tagok, akik 10, 15, és 25 évet már a dalegyletben eltöltöttek, azok valami érdemmel tiszteltessenek, melyet a választmányi gyűlés elfogad és a jövő közgyűlés elé terjeszt”. Ezen a közgyűlésen teszi le Mészáros Károly új tag a fogadalmat.

A március 15-i ünnepség menetét nem részletezik, de a társas vacsorához az egylet 60 koronával

járul hozzá. A rendezők: Somogyi Imre, Bocsor Sándor, Tóth Lajos, segédkezik: Csete Lajos és Újhelyi Imre. Sajnálattal veszik tudomásul, hogy Kozma Dániel távozik a közösségből, az okot nem rögzítik.

Májusban több rendkívüli közgyűlést is tartanak a közelgő jubileum miatt. Egyrészt meg kell vitatni az érmek készíttetésére vonatkozó árajánlatot: „a karvezető úr megbízott, hogy a nevezett cégtől¹¹ az érmek rajzát kérje meg és a cég a 236 koronából még engedjen, meg az érmek arányit is tüntesse ki”. Majd pedig miután megérkezett az érme-terv: „alkudjon a karvezető még a céggel, de meg lehet rendelni”. Hogy kellően fel tudjanak készülni a jubileumra a tavaszi munkák ellenére, heti egy próbát tartanak, szombatonként. Közben más dalegyletről sem felejtkeznek el: a karánsebesi dalegyletnek a zászlószentelésük alkalmából 10 koronát küldenek. Végül nem sikerül a vasút átadásával összekötni a jubileumi ünnepséget, így a 25 éves évfordulót július 4-én fogják megtartani. A műsort a karvezető fogja összeállítani, a társas uzsonna és a táncestély rendezői pedig Bocsor Sándor gazda, Somogyi Imre jegyző és Tóth Lajos pénztáros.

Közben elindul a gyűjtés, adományozók kellene ahhoz, hogy a jubileumi emlékérmeket az egylet ki tudja fizetni. Az adományok megszerzésében Varga János elnök jár az élen, a jegyzőkönyv is megörökíti, hogy 86 koronát sikerül szereznie. „Úgy az Elnök úrnak szíves fáradozásáért, valamint az adakozóknak szíves áldozatukért a közgyűlés jegyzőkönyvileg megörökített hálás köszönetet szavaz és ezen érdemeikért őket a pártoló tagok sorába iktatja, amelyről jegyzőkönyvi kivonatban értesíttetek.” Álljon itt az adakozók névsora, hiszen a dalárda is az utóknak szánta a nevük megörökítését: „Horváth Mihály takarékpénztári elnök igazgató 10 korona, Segesdy Miklós esperes úr 3 korona, dr. Segesdy Ferenc királyi ítéelő bíró 10 korona, Varga János dalegylet elnök 10 korona, dr. Stolczner József járási orvos 10 korona, Burnyacsevics Irsay József földbirtokos 10 korona, Oblat Rudolf földbirtokos 10 korona, Langer István főszolgabíró 10 korona, Szatmáry Károly polgári iskolai tanár 10 korona”¹².

Somogyi Kálmán levélben szeretne kilépni az egyletből, ám nem fogadják el, most minden hangra szükség van: a jubileumi ünnepség után nem sokkal, július 11-én Kálvin-ünnep¹³ lesz, az Istentiszteleten énekelni fognak.

Szeptemberben megállapítják, hogy a jubileumi bál haszna 53 korona volt, s köszönetet mondanak az alelnöknek, aki a bálhoz borral járult hozzá. Az

októberi rendkívüli közgyűlést Bertók Gábor váratlan hazatérése miatt kellett összehívni: „*Amerikai Bertók Gábor miután az egyletnek mint alapító és 10 évig működő tagja volt váratlanul körünkben megjelent, holott mi úgy hallottuk, hogy szülőtte földjéről végleg elköltözött s így a jubileumi ünnepély alkalmával éremmel nem részesítetett, ezt a dalegyleti közgyűlés jóvátette és küldöttségileg a 10 éves érmet neki átadja, Az érem átadásával Szabó Károly karvezető, Somogyi Imre jegyző, Vörös Lajos és Kók Károly bizatnak meg.*”

Az 1910. januári közgyűlés megállapítja, hogy a pénztárban 128 korona és 94 fillér van, s a betétkönyvet mostantól idős Kis Imre fogja őrizni. Megbeszéljük, hogy „*ezentűl a temetéseken az éneklést csak a sírba tétel után kezdik meg, nehogy zavart keltsenek a szertartásban*”. A Zenészeti közlönyt¹⁴ erre az évre is megrendelik, s újra küldöncfiút kell keresni, mert a régi nem vállalja. Megint nem esik szó magáról a március 15-ről, csak annyi, hogy a hagyományos módon fogják megünnepelni, az egyesület¹⁵ a társas vacsorára 60 koronát ad, a többi a tagok fizetik. Rendezők: Bocsor Sándor gazda, Somogyi Imre jegyző és Tóth Lajos pénztárnok, segédkeznek: Szabó Imre, Somogyi József, Domján Gyula Csete Lajos. Megragadva az alkalmat, hogy javítják a templom orgonáját, egy füst alatt az egylet harmóniumát is meg kellene javítani – javasolják a tagok.

A májusi rendkívüli közgyűlésen ünnepélyesen átadtak két emlékérmét, mert Cseh Zsigmond és Kók Károly 10 éve vannak a dalegyletben. Bocsor Sándor javaslatára a dalegylet 5 részvényt vált a helybeli fogyasztási szövetkezetnél. A karvezető jelentést tesz az 1910. január hó 9-én Róka Gábor temetésén történt incidensről, ezért úgy határozott a közgyűlés, a későbbiek folyamán csak a test sírba tétele után énekelnek. Már korábban is szó volt arról, hogy mikor énekeljenek a temetési szertartáson. Feltételezem, hogy az említett temetésen a szerepléssel kapcsolatban nem egyeztettek, így „összecsúszott” a dalárda éneklése és maga a szertartás.

Újabb kottát vásárolnak, most „*Révai Géza: Új magyar férfikarok*¹⁶” zsebkönyvét rendelik meg. A kottavásárlásokból azt tudom kikövetkeztetni, hogy Szabó Károly igen komolyan vette a karvezetői feladatokat. Kántori végzettsége folytán volt zenei műveltsége, s ezt a szakirodalom tanulmányozásával rendszeresen bővítette.

Az 1911. januári közgyűlés szerint 119 korona, 81 fillér az egyesület készpénze. A 3 évenkénti vá-

lasztás is időszerű, melynek eredménye: elnök: Varga János, alelnök Pálfi Gábor, jegyző Somogyi Imre, gazda: Bocsor Sándor, pénztáros: Tóth Lajos, magtárosok: Somogyi József marad „öregmagtáros”, mellé Róka Sándor lesz az új. A jegyzőkönyvek ebben az évben igen rövidek. Megemlítik, hogy megtartják a március 15-öt és társas vacsora is lesz, de semmit sem részleteznek. Új tagként Gyenis Gábor és ifj. Kenyeres Pál tesznek fogadalmat.

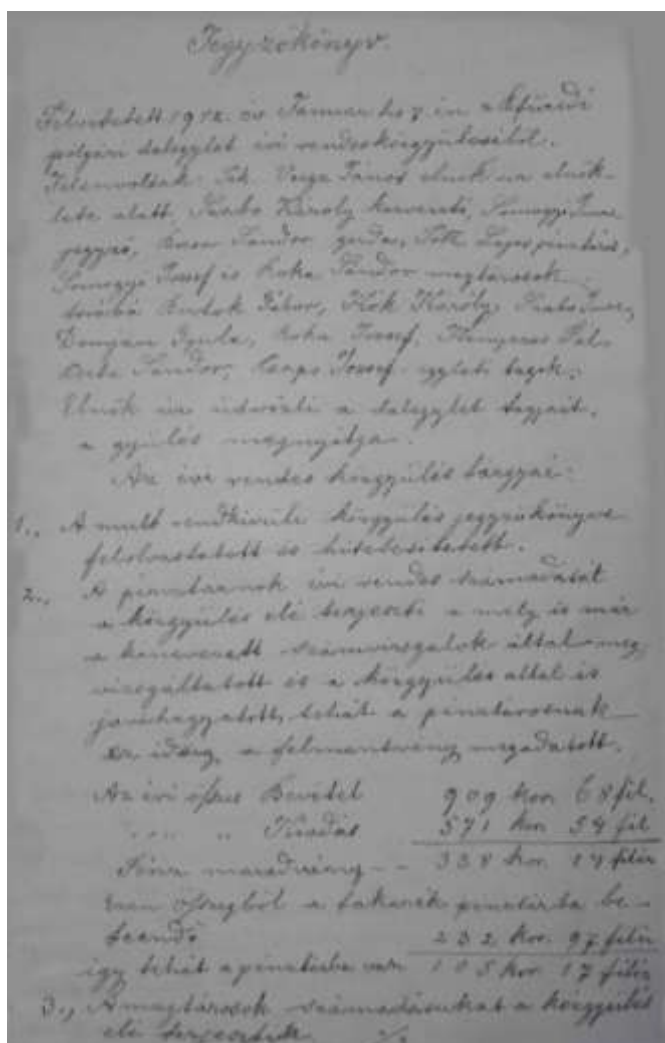
Annak ellenére, hogy az egylet Polgári Dalegyletnek és felekezettől függetlennek nevezi magát, s évek hosszú során át az alelnök, majd elnök Nánay katolikus volt, mégis úgy tűnik, hogy a tagok felvételénél előnyben voltak a reformátusok. Most a jegyzőkönyvben rögzítik: „*Elhatározza a közgyűlés azt is, mivel jelenleg az egylet tagjai reformátusok, ha más hitfelekezeti óhajt Dalegyletünknek tagja lenni és hangja megfelelő szívesen felvehető.*”

A következő rendkívüli közgyűlés decemberben volt. „*Miután az idő nem engedte, hogy tanórák tartassanak, felkéri a tagokat, hogy újév után az énekórákra pontosan megjelenjenek minden héten, kedden és csütörtökön este*” – mondta a karvezető, ám a jegyzőkönyvből nem lehet kideríteni, hogy milyen időjárás, ha egyáltalán időjárást kell az „idő” alatt érteni. volt az akadály. Ebben az évben tavasszal volt „szélsőséges” az idő, májusban viharos jégeső és fagy tombolt tönkretéve a vetést, a gyümölcsösöket és a Nyugat-Dunántúlon számos házat, de Balatonfüred nevét a korabeli sajtó nem említi a károsult települések között.

Az 1912. januári rendes közgyűlés számadása szerint készpénzben 338 koronája van az egyletnek, amiből 232-öt takarékbba tesznek. A tartalmi munkáról szóló beszámolót nem részletezik. A március 15-ét ezúttal a Templom téren fogják megünnepelni a többi egylettel közösen. Természetesen a dalárda énekelni fog, majd pedig a szokásos társas vacsorára kerül sor, amelyet ebben az évben teljes egészében az egylet fizet. Ifj. Gyenis Gábor levélben lép ki az egyletből, az indokait nem közli a jegyzőkönyv, csak azt, hogy elfogadják. Az új tagok – ifj. Kovács Imre és ifj. Tolnai István – leteszik az ünnepélyes fogadalmat. Bocsor Sándor indítványozza, hogy megint fényképeztessék le magukat. Az egylet jövő év május 27-én lesz 30 éves lesz, ez alkalomból készülnön a tabló. A karvezető már írja a dalegylet történetét, s addigra el is készül vele. Varga János elnök 10 db érmet rendelt a dalegyletnek a saját költségén.

Augusztusban rendkívüli közgyűlés hívnak össze, mert nagy megtiszteltetés éri a dalárdát. „*Szabó*

Károly ref. rektor s dalegylet karmester felolvassa Tekintetes Horváth Zoltán királyi törvényszéki bíró úr s a Dunántúli Dalszövetségnek Nagyságos dr. Segesdy Ferenc királyi ítélő tábla s járásbíró úrhoz s dalegyletünk Díszelnökéhez intézet levelét, melyben egyletünket a Dunántúli Dalos Szövetség egyesületébe leendő belépésre s a jövő 1913 év június havában Veszprémben rendezendő Dunántúli Dalosszövetség kerületi hangversenyen is leendő részvételre hivatott fel.” Az egylet tagjai egyhangúan a belépés mellett vannak, s intézkednek az évi tagdíj – 10 korona – elküldéséről. „Karmester urat pedig felkéri, hogy ezen alkalomra kijelölt dalok hangját kérje és mielőbb szerezze meg.”

Az 1912. januári közgyűlés jegyzőkönyve

Nagyon fontos ez a szereplés, a szeptemberi rendkívüli közgyűlés is e készülés jegyében zajlik. El kell küldeni a tagok hiteles névsorát, ki kell választani, hogy melyik csoportba tartozzanak (a 3. csoportot választják), s meg kell tanulni a műveket. A karmester már megkapta a Szövetségtől a kottákat, be is mutatja a tagoknak. Szeptember 8-án a

veszprémi városházán lesz a megbeszélés, az egylet képviselőivel a karmestert és a jegyzőt bízzák meg. November 5-ével kezdődnek a próbák, megrendelik a Szövetség által kiadott 19 férfikart tartalmazó füzetet 30 példányban. Nagyon kell készülni, mert a veszprémi szereplésen kívül a következő évre télre terveznek egy bált, majd egy majálist. Júniusban pedig a jubileumi ünnepély lesz.

Az 1913. januári rendes közgyűlésen a próbákat heti kettőre emelik, kedden és csütörtökön este jönnek össze. A szokásos évi számadás kedvező képet mutat, a vagyon készpénzben 40 korona 51 fillér, a takarékbán 886 korona 40 fillér van. Felolvassák a komáromi református egyház dalszövetségnek levelét, amelyben felkéri az egyletet, lépjenek a tagjaik sorába. Mivel a dunántúli dalszövetségbe fél évvel ezelőtt léptek be, egyelőre függőben hagyják a komáromi felkérést. Tóth Lajos küldönc marad erre az évre is, ám két működő tag is távozik a dalárdából. Somogyi Imre és Vörös Lajos levélben indokolják, hogy miért. A levél tartalmát nem foglalja össze a jegyzőkönyv, de az okokat s a kilépést elfogadja a tagság, és „30 éves működésüket jegyzőkönyvileg megköszönik”. Mivel Somogyi Imre volt a dalegylet jegyzője, meg kell választani az utódot. Róka Lajos lesz a jegyző. Ismét vannak új tagok, leteszik a fogadalmat is, de a nevüket a jegyző nem írja be a jegyzőkönyvbe.

A tavasszal lázasan készülnek a dunántúli hangversenyre, de mégsem tudnak részt venni rajta. Mielőtt a jegyzőkönyvből idézném az okot, az április 13-i mezőgazdasági katasztrófáról a Zalai Közlöny 1913. évi 30. száma alapján szeretnék beszámolni. Így ír a lap: „Április derekán ... rázúdult az országra egy óriási hóvihár és hegyibe a fagy.” „Olyan nagy a csapás, hogy nem tudjuk, váljon kitudjuk-e heverni? Most a tavaszi vetések részben elpusztultak, részben fejlődésükben annyira vissza maradtak, hogy ezeknek középszerű termésére sem igen lehet jogosan számítani. Pedig a tavaszi vetések sokkal nagyobb területet foglalnak el, mint akármely más években. Tudjuk, hogy az ősz annyira abnormális volt, hogy a nehéz kötészű talaj megművelhető nem volt így tehát ősszel nem vetettek, a vetés tavaszra maradt. De márciusban is most meg már a szárazság miatt nem lehetett szántani és így a tavasziakkal mindenfelé elkéstek. Egy kedvező április és még inkább a május sokat segített volna, ám hogy április szeszélye mennyi milliót pusztított el, – arról igazán jobb nem beszélni, mert hiszen egész nyugalmunkra, teljes munkaerőnkre szükségünk van, hogy a válságos időben megment-

sük azt, ami lehetséges. A szőlő és gyümölcs Magyarország alsó vidékein teljesen tönkre ment, – ez pedig sok ősi magyar városnak elemi csapása ... De vajon lesz-e az embereknek kedvük gyümölcsösöket létesíteni, konyhakerteket berendezni? mikor nálunk teljesen megbízhatatlan az időjárás, és nyugodtan mondhatjuk, hogy nálunk két évtized óta a négy évszak csak elméletben van meg. A múlt év szeptemberében már zimankós hideg volt, tartott a tél március elejéig, akkor átmenet nélkül meleg napok következtek, majd jött az áprilisi fagy.”

Számos fénykép maradt fenn a hatalmas hóviharról, amely a hófúvás mellett tönkretette a postai távírókat, megbontotta a házak tetejét, fákat csavart ki. „A tavasz keserves, pusztító meglepetéssel szolgált egész Európának. Április mintha csak a világ végét hozta volna reánk. Olyan vad, pusztító téli vihar nyargalt országokon keresztül, a milyenre öreg emberek is alig emlékeznek. Nemcsak a mi hazánkat érte ez a gonosz itéletidő, hanem meglátogatott olyan országokat is, a melyek télen is alig ismerik a telet és április derekán vastag fehér lepel borította a földet ott is, a hol rendes időjárás mellett még decemberben is ritkaság a hó. Tehát valósággal európai csapásról beszélhetünk.”¹⁷

A dalegylet áprilisban rendkívüli közgyűlést tart: „Határozatott, hogy édes hazánk zilált bel és külügyi viszonyainál fogva, de legfőképpen országunk és vidékünket ért azon nagy csapás folytán és t.i. az április 13dikei a mai viharosteli idő mindenünket meg – s elfogyasztotta s tönkretette s mi a természet gyermekei most a legsúlyosabb megélhetés gondjaival küzdünk kedvünk és kedély világunk is szertefoszlott megsemmisült s így a balatonfüredi Polgári Dalegylet a legjobb akarata mellett sem képes a hangversenyen részt venni, sőt arra kéri fel a balatonfüredi polgári dalegylet rendkívüli közgyűlése a Dunántúli Dalosszövetség Ügyvezető Elnökséget, hogy az 1913 évre kitűzött hangversenyt, tekintve az országos csapást halassza el, ha lehet az 1914. évre”

A korabeli hírek szerint az eredeti időpontban tartották meg a kerületi hangversenyt – sajnos a fürediek nélkül. A Budapesti Líra dalkör zászlószentelésére „szövet beverni” Valter Géza pártoló tagot kéri fel, mert az elnök nem ér rá elutazni. A Brassói Magyar Dalárda 50 éves jubileumának ünnepelésére kapott meghívót megköszönik, de nem megy küldöttség.

Az augusztusi rendkívüli közgyűlést a Mangold¹⁸ szobor bizottsága felkérésének megbeszélése miatt hívják össze. „Dr. Mangold Henrik

királyi tanácsos és volt fürdő főorvosunknak 1913. év augusztus 20-án leendő szobrának a leleplezésekor a mi dalegyletünk is két alkalmi darab elénekülésével venne részt.” Az egylet arra kéri a karvezetőt „hogy hasson oda, s kérje fel a szoborbizottságot miszerint ha lehet mivel az egylet tagjai közül sokan éppen azon a napon lakodalmi ünnepélyen is részt vesznek, a szobor leleplezését halasztaná el a bizottság f. év augusztus hó 17-re, azaz vasárnapra.”

Nyilván a gazdasági gondok miatt is feszült mindenki, így az eddig viszonylag békés dalárda is több konfliktusba keveredik. Először a Líra dalkörrel, majd pedig a helyi lappal. Karvezető: „jelenti, hogy a Lyra dalkörnek egyletünk f. évi május hó 9én zászlószentelésékor zászlószegbeütése céljaira 10 koronát küldött, s e küldeményünket fent nevezett dalkör hihetőleg kevesellette, oly udvariatlan volt irányunkban, hogy visszaküldötte, mégis f. évi május hó 21-én oly nemű levéllel kereste meg a karvezetőt a Lyra dalkör egyik tagja, hogy a mellékelt csekk számolólap felhasználásával az összeget melyet egyletünk a dalkör részére szánt befizesse. Karvezető úr azonban jelenti, hogy ő ahelyett, hogy az összeget visszaszázamazzta volna, beutalta egyletünk pénztárába, s ezzel kapcsolatban jelenti azt is, hogy a hozzá érkezett ilyennemű megkereséseket úgy intézte el, nehogy ismét szégyen essék egyletünkön, tehát ugyan a meghívókat, mint a szegeket is 3-4 egyletnek visszaküldötte.” A karvezető így folytatja: „a Balatonfüredi Hírlap II. évf. 26. számában 3. oldalon Hírek rovatában Furcsa megokolás cím alatt úgy a dalegyletet, mint a karmestert is sértő kifejezések jelentek meg. Ezt mikor karvezető megtudta s elolvasta azonnal egy 3 tagú küldöttséggel ment le a nyomdába, hogy Faragó Adolf¹⁹ urat, mint ki a szerkesztésért felelős kérdőre vonja avégből, hogy nevezze meg a cikk íróját s a kis csacska feketeigót. Nem találták a nyomdában Faragó urat, csak a nejét, ezért a küldöttség azt határozta, hogy július hó 9-én úgy 2 óra tájban keresi fel újólág Faragó urat. Mivel azonban a küldöttség egy tagja sem jelentkezett a határozott napon s időben, miután a dalegylet egyik tagja őket azzal beszélte le, hogy azon cikk csak a karmestert illeti, nem érdemes egy lépést sem tenni, ebből a következtetést karvezető levonta, de egy más alkalomra tartotta fenn szabadon folyó cselekvését azonban egyben jelenti, hogy a csúfondáros cikket a Balatonfüredi Hírlap II. évf. 28. számában a 3. oldalon szintén a Hírek rovatába Furcsa megokolás cím alatt a sértéseket alaposan visszaverte.”

Az 1913. év nem volt szerencsés a dalárda életében. Tetézte még a gondokat, hogy „*Mély sajnálattal olvastatott fel tekintetes Varga János elnök úrnak elnöki tisztségéről való lemondó levele*”. Próbálják Vargát rábeszélni a maradásra – legalább a következő tisztújításig maradjon –, de az eredményről nem ír a jegyzőkönyv. A jegyzőkönyvként használt füzet utolsó oldalán ez áll: „*Róka Lajos egyleti jegyző jelenti, hogy ezen gyűlés határozataival a jegyzőkönyvünk betelik, miért egy új jegyzőkönyv beszerzését kéri. A rendkívüli közgyűlés felkéri Szabó Károly karvezető urat, hogy a célnak megfelelő jegyzőkönyvet az egylet terhére és költségére legyen szíves beszerezni*”. Ezt követően már csak az aláírások kerültek be a füzetbe. A jegyzőkönyvet vezetőn kívül minden alkalommal két tagot bíznak meg a hitelesítéssel. Az utolsó aláírások: Pálfi Gábor, Szabó Imre és Róka Lajos.

Az egylet a szóbeli közlések és emlékezések szerint továbbra is működött. Feltételezem – s főleg: remélem –, hogy a jegyzőkönyvek nem vesz-

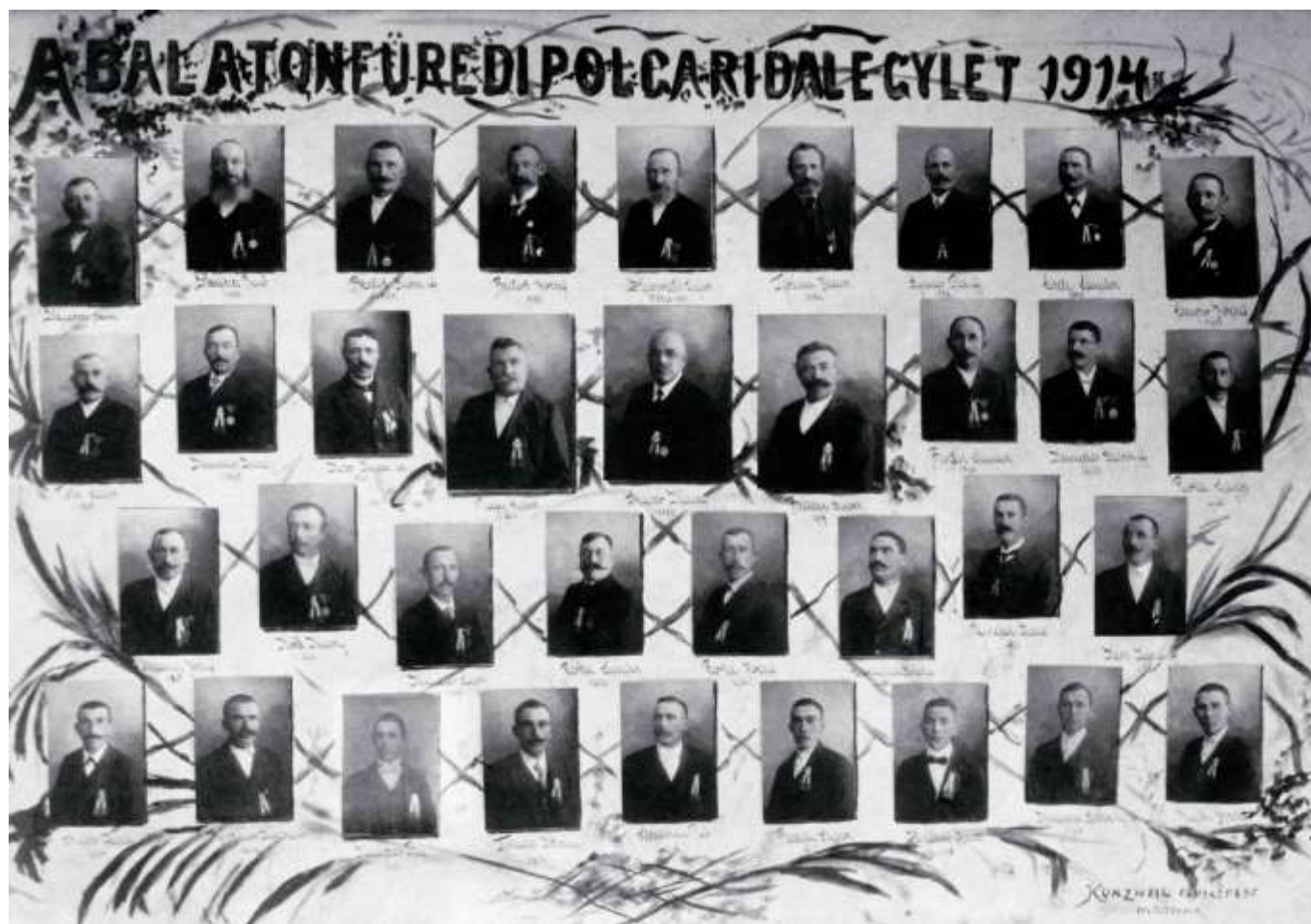
tek el, csak lappanganak valahol. A két világháború időszakában nem valószínű, hogy intenzív lett volna a kórusélet, ám a katonai szolgálatot nem teljesítők nyilván énekeltek az Istentiszteleteken és a temetéseken. Az 1920-as években több kórus is alakult a településen, az iparosoké szintén férfikar volt, a katolikusok pedig vegyeskart alapítottak.

Az országgyűlés 1948. június 16-án szavazta meg az 1948. évi XXXIII. törvényt, amellyel állami tulajdonba vették a felekezeti iskolákat azok vagyontárgyaival együtt. Ezzel a felekezeti dalárdák próbalehetősége megszűnt. Sem a helyi sajtó, sem az emlékezet nem szól arról, hogy a Polgári Dalegylet ennél tovább működött volna. Viszont – úgy tűnik – az alapszabályukhoz sikerült tartani magukat: a jegyzőkönyveket és a zászlókat nem a községnek, hanem a füredi református gyülekezetnek adták át. Köszönet illeti a helyi református lelkeseket, hogy a dalegylet „kincseit” évtizedeken keresztül megóvták és óvják az utókornak.

Jegyzetek:

- 1 A Dal Egylet eredeti jegyzőkönyvei a balatonfüredi református gyülekezet tulajdonában vannak. Digitalizált változata a Helytörténeti Gyűjteményben kutatható. A jegyzőkönyvekből 2 füzet maradt fenn, amelyek az 1883-1913-ig terjedő időszakot ölelik fel.
- 2 Nánay Sándor (1864–1944) a polgári iskolában előbb tanár, majd igazgató. Ellentétben a tagok zömével, ő római katolikus volt, több éven keresztül a füredi r. k. egyházközség világi elnöke. Bővebben a Füredi História 2004. évi 2. számában olvashatnak életéről a Balogh Ádám: „Üdvöz légy Füred” című cikkében.
- 3 Korein-vendéglő: Feltételezem, hogy a faluban volt a vendéglő, ám Korein nevére, sem mint tulajdonos, sem mint bérlő nem akadtam.
- 4 Lipniker nevét, mint bérlőt, nem találtam az Eszterházy szálló vendéglőinek bérlői között, valószínű, hogy vagy rosszul írták a jegyzőkönyvben a nevét, vagy csak nagyon rövid ideig bérelte az éttermet.
- 5 EMKE = Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület. Az énekeskönyvet nem tudtam beazonosítani, ugyanis az 1885-ben Kolozsváron megalakult EMKE több kötetnyi daloskönyvet is kiadott, az elsőt 1892-ben.
- 6 Helyesen: Makfalvay Géza (1844–1924) ügyvéd, országgyűlési képviselő, 1903-tól 1905-ig földművelésügyi minisztérium államtitkára, majd 1904-től 1905-ig a tapolcai kerület országgyűlési képviselője [az 1904-es időközi választáson, az 1903 végén lemondott Hertelendy Ferenc helyett lett képviselő], 1910-től Somogy vármegye főispánja. Füreden valószínű, hogy mint a kerület képviselője járt.
- 7 Fövényessy Bertalan (1875–1967) református kántor, később zenetanár, a Dalosszövetség országos karnagya, Syber néven új dallamokat komponált a zsolnárszövegekhez. Ő szerkesztette a 2 évig megjelenő közlőnyt, amely 1906-tól 1911-ig a közlőny Protestáns Zeneközlőny néven jelent meg. Bővebben a szerkesztőről a Romániai Magyar Irodalmi lexikonban olvashatunk. (Szerk.: Balog Edgár, Bukarest, Kriterion, 1981.)
- 8 Darányi Ignác (1849–1927), 12 évig miniszter, 1905-től 1918-ig a tapolcai kerület országgyűlési képviselője. Később Balatonfüreden iskola és utca [ma: Dózsa György u.] viselte a nevét.
- 9 Fazekas Miklós Balatonfüred és a vasút című írásából (Füredi História 2002. 1-2 szám) tudjuk, hogy az átadás végül nem májusban, hanem 1909. július 8-án volt.
- 10 Fokok = itt szövegeket kell érteni.

- 11 A jegyzőkönyv csak így említi: a Tiller-cég.
- 12 Viszonyításul: Egy munkás 100-150 koronát keresett egy hónapban. Az árakról: 1 kg liszt 40-50 fillér, 1 kg. marhahús 1 korona 60 fillér.
- 13 Feltételezem, hogy az 1509. július 10-én született Kálvin János születésének 400. évfordulója kapcsán tartottak ünnepséget. Mivel július 10. 1909-ben szombatra esett, így kerülhetett az ünnepség a másnapra, a vasárnapi Istentiszteletre.
- 14 A már említett Ábrányi Kornél zeneszerző nagyapja, a költő Ábrányi apja, eredeti nevén Eördögh Kornél (1822–1903) zeneszerző, zenepedagógus indította el a folyóiratot, Ő alapította az Országos Magyar Daláregyesületet, valamint a Zenekadémia megalapításában is jelentős szerepe volt.
- 15 Egyre gyakrabban használják a jegyzőkönyvben az eddigi egylet szó helyett az egyesületet.
- 16 Helyesen: Révfy Géza. (1868–1941) zenetanár. A könyv 4 szolamú, férfikarra írt magyar művet tartalmaz. Többször megjelent, bővített formában.
- 17 <http://www.huszadikszazad.hu/gazdasag/gazdasagi-helyzetunk-jovoje>
- 18 Dr. Mangold Henrik (1828–1912) 1860-tól haláláig volt Balatonfüreden fűrdőorvos. Életútjáról bővebben a Balatonfüredi Életrajzi Lexikonban olvashatunk. (Szerk. Baán Beáta. Balatonfüred városért közalapítvány kiadványa 61. Balatonfüred, 2011.) Szobrát, amelyet 1944-ben a nyilasok megsemmisítettek, a sétányon helyezték el. [Bővebben: Eltűnt emlékek nyomában (1.): Mangold Henrik szobra = Füredi História. 2006/2. szám, 10. p.]
- 19 Faragó (Fränck) Adolf ebben az időben Balatonfüreden a Balaton könyvnyomda tulajdonosa volt.

A Balatonfüredi Polgári Dalegyet (1914) – Kurzweil Frigyes felvétele
(Városi Helytörténeti Gyűjtemény) – a fotót Gazsi József készítette